

ঋতুঃ -

অত্য়ন্তং দুর্লভং বক্শ্যে বদেশাস্ত্রাগমাদয়ি ।
শৃণ্বন্তু সাবধানেনে অসদবে হি কবেলম্ ॥ ১ ॥
যত্ক্রিচ্চিদ্ দৃশ্যতে লোকে যত্ক্রিচ্চিদ্ভাষতে সদা ।
যত্ক্রিচ্চিদ্ ভুজ্যতে ক্বাপি তত্ সর্বমসদবে হি ॥ ২ ॥
যদ্যত্ ক্রিচ্চিজ্জপং বাপি স্নানং বা জলমবে বা ।
আত্মনোহ্ন্যত্ পরং যদ্যত্ অসত্ সর্বং ন সংশয়ঃ ॥ ৩ ॥
চত্বিত্কার্যং বুদ্ধিকার্যং মাযাকার্যং তথৈ হি ।
আত্মনোহ্ন্যত্ পরং ক্রিচ্চিচ্ তত্ সর্বমসদবে হি ॥ ৪ ॥
অহ্ন্যতাযাঃ পরং রূপং ইদং ত্বং সত্যমতিষপি ।
আত্মনোহ্ন্যত্ পরং ক্রিচ্চিচ্ তত্ সর্বমসদবে হি ॥ ৫ ॥
নানাত্বমবে রূপত্বং ব্যবহারঃ ক্বচিচ্ ক্বচিচ্ ।
আত্মীয় এব সর্বত্র তত্ সর্বমসদবে হি ॥ ৬ ॥
তত্ ত্বভদেং জগদ্ভদেং সর্বভদেমসত্যকম্ ।
ইচ্ছাভদেং জগদ্ভদেং তত্ সর্বমসদবে হি ॥ ৭ ॥
দ্বতৈভদেং চিত্রভদেং জাগ্রদ্ভদেং মনোমযম্ ।
অহংভদেমদিংভদেমসদবে হি কবেলম্ ॥ ৮ ॥
স্বপ্নভদেং সুপ্তভিদেং তুর্যভদেমভদেকম্ ।
কর্তৃভদেং কার্যভদেং গুণভদেং রসাত্মকম্ ।
লঙ্ঘিত্ভদেমদিংভদেমসদবে হি কবেলম্ ॥ ৯ ॥
আত্মভদেমসদ্ভদেং সদ্ভদেমসদগ্বেপি ।
অত্য়ন্তাভাবসদ্ভদেম্ অসদবে হি কবেলম্ ॥ ১০ ॥
অস্তভিদেং নাস্তভিদেমভদেং ভদেবভ্রমঃ ।
ভ্রান্তভিদেং ভূতভিদেমসদবে হি কবেলম্ ॥ ১১ ॥
পুনরন্যত্র সদ্ভদেমদিম্ন্যত্র বা ভয়ম্ ।

पुण्यभदेः पापभदेः असदवे हिकबेलम् ॥ १२ ॥
 सङ्कल्पभदेः तद्भदेः सदा सर्वत्र भदेकम् ।
 ज्ञानाज्ञानमयं सर्वं असदवे हिकबेलम् ॥ १३ ॥
 ब्रह्मभदेः क्षत्रभदेः भूतभूतकिभदेकम् ।
 इदंभदेमहंभदेः असदवे हिकबेलम् ॥ १४ ॥
 वदेभदेः दवेभदेः लोकानां भदेमीदृशम् ।
 पञ्चाक्षरमसन्नित्यम् असदवे हिकबेलम् ॥ १५ ॥
 ज्ञानेन्द्रियमसन्नित्यं कर्मन्द्रियमत्सदा ।
 असदवे च शब्दाख्यं असत्यं तत्फलं तथा ॥ १६ ॥
 असत्यं पञ्चभूताख्यमसत्यं पञ्चदवेताः ।
 असत्यं पञ्चकोशाख्यम् असदवे हिकबेलम् ॥ १७ ॥
 असत्यं षड्विकिरादि असत्यं षट्कमूर्मणिम् ।
 असत्यमरिषिड्वर्गमसत्यं षड्भूतदा ॥ १८ ॥ var was तथा
 असत्यं द्वादशमासाः असत्यं वत्सरस्तथा ।
 असत्यं षडवस्थाख्यं षट्कालमसदवे हि ॥ १९ ॥
 असत्यमवे षट्शास्त्रं असदवे हिकबेलम् ।
 असदवे सदा ज्ञानं असदवे हिकबेलम् ॥ २० ॥
 अनुक्तमुक्तं नोक्तं च असदवे हिकबेलम् ।
 असत्प्रकरणं प्रोक्तं सर्ववदेषु दुर्लभम् ॥ २१ ॥
 भूयः शृणु त्वं योगीन्द्र साक्षान्मोक्षं ब्रवीम्यहम् ।
 सन्मात्रमहमवोत्मा सच्चिदानन्द कबेलम् ॥ २२ ॥
 सन्मयानन्दभूतात्मा चन्मयानन्दसद्वनः ।
 चन्मयानन्दसन्दोहचिदानन्दो हिकबेलम् ॥ २३ ॥
 चन्मात्रज्योतिरिन्दश्चन्मात्रज्योतिर्विग्रहः ।
 चन्मात्रज्योतिरीशानः सर्वदानन्दकबेलम् ॥ २४ ॥
 चन्मात्रज्योतिरिखलिं चन्मात्रज्योतिस्म्यहम् ।
 चन्मात्रं सर्वमवोहं सर्वं चन्मात्रमवे हि ॥ २५ ॥
 चन्मात्रमवे चित्तं च चन्मात्रं मोक्ष एव च ।
 चन्मात्रमवे मननं चन्मात्रं श्रवणं तथा ॥ २६ ॥
 चन्मात्रमहमवोस्मि सर्वं चन्मात्रमवे हि ।
 चन्मात्रं निर्गुणं ब्रह्म चन्मात्रं सगुणं परम् ॥ २७ ॥
 चन्मात्रमहमवे त्वं सर्वं चन्मात्रमवे हि ।

চন্নিমাত্রমবে হৃদযং চন্নিমাত্রং চন্নিমযং সদা ॥ ২৮ ॥
 চদিবে ত্বং চদিবোহং সর্বং চন্নিমাত্রমবে হি ।
 চন্নিমাত্রমবে শান্তত্বং চন্নিমাত্রং শান্তলিক্ষণম্ ॥ ২৯ ॥
 চন্নিমাত্রমবে বজ্জিঞানং চন্নিমাত্রং ব্রহ্ম কবেলম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে সংকল্পং চন্নিমাত্রং ভুবনত্রযম্ ॥ ৩০ ॥
 চন্নিমাত্রমবে সর্বত্র চন্নিমাত্রং ব্যাপকো গুরুঃ ।
 চন্নিমাত্রমবে শুদ্ধত্বং চন্নিমাত্রং ব্রহ্ম কবেলম্ ॥ ৩১ ॥
 চন্নিমাত্রমবে চতৈন্যং চন্নিমাত্রং ভাস্করাদকিম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে সন্মাত্রং চন্নিমাত্রং জগদবে হি ॥ ৩২ ॥
 চন্নিমাত্রমবে সত্কর্ম চন্নিমাত্রং নতিযমঙ্গলম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে হি ব্রহ্ম চন্নিমাত্রং হররিবে হি ॥ ৩৩ ॥
 চন্নিমাত্রমবে মটোনাত্মা চন্নিমাত্রং সদিধরিবে হি ।
 চন্নিমাত্রমবে জনতিং চন্নিমাত্রং সুখমবে হি ॥ ৩৪ ॥
 চন্নিমাত্রমবে গগনং চন্নিমাত্রং পর্বতং জলম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে নক্ষত্রং চন্নিমাত্রং মঘেমবে হি ॥ ৩৫ ॥
 চদিবে দবেতাকারং চদিবে শবিপূজনম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে কাঠনিয়ং চন্নিমাত্রং শীতলং জলম্ ॥ ৩৬ ॥
 চন্নিমাত্রমবে মন্তব্যং চন্নিমাত্রং দৃশ্যভাবনম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে সকলং চন্নিমাত্রং ভুবনং পতি ॥ ৩৭ ॥
 চন্নিমাত্রমবে জননী চন্নিমাত্রান্নাস্তিকিঞ্চন ।
 চন্নিমাত্রমবে নযনং চন্নিমাত্রং শ্রবণং সুখম্ ॥ ৩৮ ॥
 চন্নিমাত্রমবে করণং চন্নিমাত্রং কার্যমীশ্বরম্ ।
 চন্নিমাত্রং চন্নিমযং সত্যং চন্নিমাত্রং নাস্তিনাস্তি হি ॥ ৩৯ ॥
 চন্নিমাত্রমবে বদোন্তং চন্নিমাত্রং ব্রহ্ম নশ্চযম্ ।
 চন্নিমাত্রমবে সদ্ভাবি চন্নিমাত্রং ভাতিনিতিযশঃ ॥ ৪০ ॥
 চদিবে জগদাকারং চদিবে পরমং পদম্ ।
 চদিবে হি চদিাকারং চদিবে হি চদিব্যযঃ ॥ ৪১ ॥
 চদিবে হি শবিকারং চদিবে হি শবিবগ্নিরহঃ ।
 চদিাকারমদিং সর্বং চদিাকারং সুখাসুখম্ ॥ ৪২ ॥
 চদিবে হি জডাকারং চদিবে হি নরিন্তরম্ ।
 চদিবেকলনাকারং জীবাকারং চদিবে হি ॥ ৪৩ ॥
 চদিবে দবেতাকারং চদিবে শবিপূজনম্ ।

চদিবে ত্বং চদিবোহং সর্বং চন্মিত্রমবে হি ॥ ৪৪ ॥
 চদিবে পরমাকারং চদিবে হি নিরামযম্ ।
 চন্মিত্রমবে সততং চন্মিত্রং হি পরাষণম্ ॥ ৪৫ ॥
 চন্মিত্রমবে বরৌগ্যং চন্মিত্রং নরিগুণং সদা ।
 চন্মিত্রমবে সঞ্চারং চন্মিত্রং মন্ত্রতন্ত্রকম্ ॥ ৪৬ ॥
 চদিকারমদিং বশ্বিং চদিকারং জগত্ত্রয়ম্ ।
 চদিকারমহঙ্কারং চদিকারং পরাত্ পরম্ ॥ ৪৭ ॥
 চদিকারমদিং ভদেং চদিকারং তৃণাদকিম্ ।
 চদিকারং চদিকাশং চদিকারমরূপকম্ ॥ ৪৮ ॥
 চদিকারং মহানন্দং চদিকারং সুখাত্ সুখম্ ।
 চদিকারং সুখং ভোজ্যং চদিকারং পরং গুরুম্ ॥ ৪৯ ॥
 চদিকারমদিং বশ্বিং চদিকারমদিং পুমান্ ।
 চদিকারমজং শান্তং চদিকারমনামযম্ ॥ ৫০ ॥
 চদিকারং পরাতীতং চদিকারং চদিবে হি ।
 চদিকারং চদিকাশং চদিকাশং শবায়তে ॥ ৫১ ॥
 চদিকারং সদা চিত্তং চদিকারং সদাহমৃতম্ ।
 চদিকারং চদিকাশং তদা সর্বান্তরান্তরম্ ॥ ৫২ ॥
 চদিকারমদিং পূর্ণং চদিকারমদিং প্রথমম্ ।
 চদিকারমদিং সর্বং চদিকারমহং সদা ॥ ৫৩ ॥
 চদিকারমদিং স্থানং চদিকারং হৃদম্বরম্ ।
 চদিবোধং চদিকারং চদিকাশং ততং সদা ॥ ৫৪ ॥
 চদিকারং সদা পূর্ণং চদিকারং মহত্ফলম্ ।
 চদিকারং পরং তত্বং চদিকারং পরং ভবান্ ॥ ৫৫ ॥
 চদিকারং সদামোদং চদিকারং সদা মৃতম্ ।
 চদিকারং পরং ব্রহ্ম চদিহং চদিহং সদা ॥ ৫৬ ॥
 চদিহং চদিহং চিত্তং চিত্তং স্বস্য ন সংশয়ঃ ।
 চদিবে জগদাকারং চদিবে শবিশঙ্করঃ ॥ ৫৭ ॥
 চদিবে গগনাকারং চদিবে গণনাযকম্ ।
 চদিবে ভুবনাকারং চদিবে ভবভাবনম্ ॥ ৫৮ ॥
 চদিবে হৃদয়াকারং চদিবে হৃদয়শ্বেবরঃ ।
 চদিবে অমৃতাকারং চদিবে চলনাস্পদম্ ॥ ৫৯ ॥
 চদিবোহং চদিবোহং চন্মিযং চন্মিযং সদা ।

चदिवे सत्यवशिवासं चदिवे ब्रह्मभावनम् ॥ ७० ॥
चदिवे परमं दवे चदिवे हृदयालयम् ।
चदिवे सकलाकारं चदिवे जनमण्डलम् ॥ ७१ ॥
चदिवे सर्वमानन्दं चदिवे प्रथिभाषणम् ।
चदिवे त्वं चदिवोहं सर्वं चन्मात्रमवे हि ॥ ७२ ॥
चदिवे परमं ध्यानं चदिवे परमरहणम् ।
चदिवे त्वं चदिवोहं सर्वं चन्मयमवे हि ॥ ७३ ॥
चदिवे त्वं प्रकरणं सर्ववदेषु दुर्लभम् ।
सकृच्छ्रवणमात्रेण ब्रह्मवै भवति ध्रुवम् ॥ ७४ ॥
यस्याभियानयोगाज्जनमिदं विविशाः शश्वतं वृत्तभिरिये
मायामोहरैर्वहीना हृदुदरभयजं हृदियते ग्रन्थजितम् ।
वश्वं वशिवाधकिरसं भवति भवतो दर्शनादाप्तकामः
सो नतियो नरिवकिल्पो भवति भुवसिदा ब्रह्मभूतो हन्तरात्मा ॥
७५ ॥

॥ इति श्रीशिविरहस्ये शङ्कराख्ये षष्ठांशे ऋतुनदिघसंबादे
चदिवे त्वं प्रकरणवर्णनं नाम षोडशोऽध्यायः ॥